ETIMOLOGIA VERBULUI *A (SE) DEZVOLTA*

DE

IOAN OPREA

1. Pentru verbul neologic *a (se) dezvolta* (și derivatul lui, *dezvoltare*, care are o circulație atît de mare în epoca contemporană), nu există încă o explicație detaliată, completă și coerentă asupra originii lui. *Dicționarul explicativ al limbii române* nu oferă nici o sugestie în acest sens, considerîndu-i etimologia pur și simplu „necunoscută", deși alte dicționare indică soluții mai mult sau mai puțin argumentate. Astfel, cele trei ediții ale *Dicționarului de neologisme*, elaborat de Florin Marcu și Constant Maneca, consideră pe *a dezvolta* a fi urmașul unui cuvînt latinesc *disvolvere*. Explicații asemănătoare se întîlnesc și la A. Scriban[1], I.A. Candrea și Ov. Densusianu[2], dar acești învățați nu dovedesc aceeași siguranță în privința existenței termenului latinesc, pe care îl notează ca o posibilă compunere dintre prefixul *dis-* și verbul *volvere*. Scriban, care notează formația cu asterisc, consideră că urmașul direct al lui *disvolvere* este *dezvolba*, în vreme ce *dezvolta* este comparat în primul rînd cu it. *svoltare* și, în al doilea rînd, cu o serie de cuvinte românești printre care și *dezvolba*. De aceeași părere fusese și B. P. Hasdeu[3], căci, întîlnind într-un glosar de pe la 1660—1670 cuvîntul *desvoalbere* „art. habilité, adresse", considera a fi descoperit „o admirabilă pereche logică și etimologică... pentru italianul *disinvoltura*" în compusul, presupus, *dis* + [in] + *volvo*.

Tot pentru varianta *desvolbere*, Laurian și Massim[4] presupun complexul *des* + *volvere*, în concordanță cu notațiile „*dis* et *volvo*" din *Lexiconul de la Buda*. Termenul *desvolta (desvoltare)* ar fi rezultat, după Laurian și Massim, din compunerea lui *des* cu *voltare* „contras din *volutare*". Pentru A. de Cihac[5], „*desvolt, desvoltez* sont des imitations modernes de l'it. *disvolto*", etimologie preluată, desigur, din *Lexiconul de la Buda* (s.v. *desvolt, -oaltă*).

---

[1] *Dicționarul limbii românești*, Iași, 1939.

[2] *Dicționarul etimologic al limbii române. Elementele latine. (A — Putea)*, București, 1907 — 1914. Etimologia a fost preluată apoi și în *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea românească"*, București, [1926 — 1931].

[3] *Cuvente den bătrîni*, tomul I, București, 1878, p. 276.

[4] *Dicționarul limbei române*, tom. I — II, București, 1871 — 1876.

[5] *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*, vol. I, Francfort — Berlin — Bucarest, 1870, p. 115.

BDD-A1399 © 1983-1984 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:14 UTC)

Un latinesc (neatestat) **disvolvere*, preluat de la I.A. Candrea, este pus la baza cuvîntului românesc și de Al. Ciorănescu[6], care arată, la fel ca alți lingviști, că termenul a supraviețuit în forma participiului *desvolt* prin sintagma *floare desvoaltă* „floare deschisă", deși, la cuvîntul *învolba*, susține că *desvolba* s-a format pe baza paralelismelor de tipul *închide-deschide*, iar *desvolta* poate fi explicat prin *învolt* și pe baza sensurilor preluate de la fr. *développer*.

Încă din 1905, Sextil Pușcariu[7] a emis ideea că *dezvólt* vb. I „entwickeln" este o formație românească pe baza lui *învolb* și, poate, *învolt, -oaltă*, asupra căruia lingvistul clujean nu insistă, considerîndu-l, probabil, creat pe baza lui *învolb*. Despre *desvolbat* „klar", W. Meyer-Lübke[8] afirmă că este un derivat, ca și *învolt* „entwickelt" și *învolbat* „verwirrt", de la *înholba*, acesta fiind un urmaș al lat. *involvere*. Aceeași opinie este împărtășită și de Heimann Tiktin[9], care consideră că *dezvolt* s-a format pe baza lui *învolt*, iar din *dezvolt* a derivat *dezvolta*, care în jurul lui 1840 era deja destul de răspîndit. Ultimele ediții ale dicționarului întocmit de Lazăr Șăineanu conțin o explicație etimologică asemănătoare.

2. După cum se poate observa, problema etimologiei verbului *a dezvolta* a fost rezolvată diferit și, uneori, contradictoriu de lingviști, deși unii dintre ei (Pușcariu, Meyer-Lübke, Tiktin, Ciorănescu) au reușit să ofere o soluție acceptabilă. Cu toate acestea, se menține încă în această chestiune un mare grad de incertitudine și incoerență, ceea ce a făcut de fapt ca unele din ultimele lucrări lexicografice să fie marcate de o vădită nesiguranță.

Stabilirea etimologiei verbului românesc *a dezvolta* nu se poate face independent de luarea în discuție a cuvintelor din familie și trebuie să aibă în vedere, sub aspectul formei, pe de o parte situația din latină și elementele moștenite de limba noastră, iar pe de altă parte situația cuvîntului și a familiei lui în limba literară modernă și relația lui cu termenii corespunzători din celelalte limbi romanice și din alte limbi moderne. Considerînd cuvîntul și din punctul de vedere al conținutului, trebuie urmărită evoluția lui semantică și împrejurările în care a ajuns să desemneze (mai ales în forma reflexivă) „a trece de la o stare calitativă veche la una nouă, de la o treaptă inferioară la alta superioară, de la simplu la complex etc.". Acest conținut semantic, primordial în folosirea actuală a cuvîntului *a dezvolta*, corespunde unei noțiuni create în epoca modernă, cu elementele principale în filosofia lui Friedrich Wilhelm Schelling, care a cunoscut o foarte mare circulație, mai ales prin romantici, în toată Europa și a devenit un concept de bază al lumii contemporane.

3. Verbul latinesc *volvo, -ĕre* a fost moștenit de limba română în forma *(a) holba*, cu variantele regionale *(a) înhoalbe* și *(a) înholba*[10]. Pe baza radicalului *volvo*, limba latină avea și familiile de cuvinte dezvoltate în jurul verbelor derivate *revolvo, evolvo* și *involvo*. Ultimul dintre acestea *(involvo)*, păstrat în aproape toate limbile romanice, a fost menținut și în limba noastră

[6] Alejandro Cioranescu, *Diccionario Etimológico Rumano*, La Laguna, 1958 — 1961.

[7] *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache. I. Lateinisches Element*, Heidelberg, 1905.

[8] *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg, 1924, p. 327.

[9] *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, București, 1903 — 1924.

[10] Sextil Pușcariu, *op. cit.*, p. 79 ; idem, în „Dacoromania", IV (1924 — 1926), p. 705.

BDD-A1399 © 1983-1984 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:14 UTC)

atît în dialectul dacoromân cît și în unele dialecte sud-dunărene (aromână și meglenoromână). Textele vechi românești din secolul al XVI-lea și al XVII-lea (*Psaltirea Șcheiană*, *Psaltirea* lui Coresi, *Biblia* de la București), atestă forma *învoalbe* cu sensul „a înfășura; a rostogoli, a roti, a rula" [11]. Regional, mai ales în Transilvania, Muntenia și Oltenia, se întîlnesc îndeosebi forme la reflexiv: *a se învoalbe*, *a se învoalve*, *a se învolbi*, *a se învolba*[12]. Sensul este însă uneori modificat: „a se deschide, a se desface", deși sensul etimologic de „a se înfășura, a se ascunde" apare frecvent mai ales în sudul țării. Pe baza acestui cuvînt, s-a putut crea un opus cu ajutoul prefixului *des- (dez-)* pe terenul limbii române, fapt explicabil prin caracterul productiv al creațiilor de acest tip pornind de la perechea de prefixe *în-*, *des-*. Sub aspect semantic, *desvoalbe* și *desvoalbere* au căpătat, firesc, valoarea de „a desfășura, a face clar, a descurca", cu referire, adeseori, la anumite situații, la modul de a prezenta lucrurile, de a vorbi etc. Cu acest sens, cuvîntul se întîlnește, spre exemplu, în glosarul de la 1660—1670 (v. *Cuvente den bătrîni*, I, p. 276), în *Lexiconul* lui Mardarie Cozianul de la 1649, la Radu Greceanu etc. În *Dicționarul* lui Ioan Bobb, forma de persoana întîi, *desvolb*, este urmată de infinitivul lung *desvolbire* și participiul *desvolbat*, care presupun două infinitive: *a desvolbi* și *a desvolba*. Acest dicționar are și particularitatea de a prezenta ca prim sens al celor trei cuvinte valorile „evolvo", „evolutio", respectiv, „evolutus". Formele reflexive ale lui *desvolb* se prezintă și în varianta regională *a se dăsvulba* sau cea învechită *a se desholba*[13], cu sensuri apropiate celor menționate în *Lexiconul de la Buda* sub termenul *desvolb, -are*.

Graiurile românești au păstrat și un urmaș al participiului latinesc *involūtus, -a, -um* (devenit *involtus*), anume, adjectivul *învolt, -oaltă*[14], cu referire inițială la flori și semnificînd „stufos, des (în petale)", sens care s-a extins și la alte realități[15]. De aici, s-a putut forma un verb *a (se) învolta*. Deși valoarea semantică a lui *învolt* (și *a se învolta*) s-a depărtat destul de mult de cea originală latinească (ajungînd chiar să conțină elemente opuse acesteia), sistemul corelativ al prefixelor *în-*, *des-*, cu o valoare semnificativă foarte bine precizată, a menținut încă, la nivel popular, forma *învolt* cu sensul „înfășurat, ascuns, închis", creîndu-se pentru semnificația opusă termenul *de(s)volt*[16].

4. Adjectivul *desvolt* a fost preluat de limba literară românească la începuturile modernizării ei și a fost aplicat, mai ales cu valoare adverbială, în legătură cu caracterul unei expuneri, demonstrații etc., avînd semnificația „explicit, clar, pe larg". Trebuie specificat că, sub influența derivatelor romanice de tipul it. *disinvolgere*, sp. *desenvolver*, cuvîntul latinesc *volvo* (și, uneori, *involvo*) a început să fie întrebuințat în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea în lucrările științifice și filosofice scrise în latină și cu un sens opus celui inițial,

[11] Vezi I. A. Candrea, Ov. Densusianu, *op. cit.*, p. 121 — 122; S. Pușcariu, *Etymologisch s...*, p. 79.

[12] I. A. Candrea, Ov. Densusianu, *op. cit.*; S. Pușcariu, în „Dacoromania", IV, p. 705.

[13] I. A. Candrea, Ov. Densusianu, *op. cit.*, p. 121; George Giuglea, *Cuvinte românești și romanice*, București, 1983, p. 25 — 26.

[14] Vezi S. Pușcariu, *Etymologisches...*, p. 79; H. Tiktin, *op. cit.*; I.-A. Candrea, Ov. Densusianu, *op. cit.*; *Dicționarul Academiei* (s. v. *învolt*).

[15] Vezi H. Tiktin, *op. cit.*

[16] Vezi pentru aceasta exemplul din I. Al. Brătescu-Voinești, citat la Ștefan Munteanu, Vasile D. Țâra, *Istoria limbii române literare*, București, 1983, p. 265, nota 2.

BDD-A1399 © 1983-1984 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:14 UTC)

anume „a desfășura, a reda pe larg". Unii dintre învățații români, sub influența limbilor romanice, au tradus participiile acestor verbe latinești prin *desvolt* (sau *dezvolt*). O asemenea situație ne întîmpină în traducerile lui Samoil Micu din Chr. Baumeister : *să tîlcuiască desvolt spunerea*[17], *vom spune mai înainte chear și dezvolt*[18], *mai ales și mai dezvolt arată ce trebuie a face*[19]. Mult mai tîrziu, după mai bine de o jumătate de secol, Simion Bărnuțiu și Ion Heliade-Rădulescu uzează încă de acest model : *o noțiune desvoltă*[20], *să ne explicăm mai desvolt*[21]. Școala latinistă a promovat acest termen și derivatele pe baza lui pentru că erau foarte aproape de originalul latinesc (participiul *volutus*) și reprezentau un mod de derivare cu un prefix specific latinei și celorlalte limbi romanice. Un rol important l-a avut modelul italian, prin participiul *disvolto* al verbului, astăzi învechit, *disvolgere, disvolvere,* iar apoi, *svolgere*. În aceste circumstanțe, termenii populari *desvoalbe, desvolbat* etc. au fost evitați de limba literară.

Tot momentului de început al limbii literare moderne îi aparține și echivalarea lat. *volvo* și *involvo*, cu sensurile noi, prin *desvăli* (sau *dezvăli*). Așa a procedat, de exemplu, Petru Maior : *cum mai sus am desvălit*[22], apoi C. Diaconovici Loga : *cu acesta însămnăm mai jos cele ce desvălesc înțelegerea celor mai sus spuse*[23] și Eftimie Murgu : *au desvălit mai apriat*[24]. La Paul Iorgovici însă, forma acestui cuvînt este alta, dar și înțelesul este în parte modificat : *grija de a face a crește și a desvelui într-înșii talenturile*[25].

Începutul secolului al XIX-lea avea, așadar, două posibilități de a reda cîmpul semnificativ „a amplifica (prin detalii), a aduce îmbunătățiri de ordin calitativ și cantitativ", anume : termeni pe baza lui *desvolt* și termeni pe baza lui *desveli*.

5. Evoluția cugetării filosofice în epoca modernă, îndeosebi după filosofia lui Immanuel Kant, a dus la crearea unor concepte care au căpătat o mare circulație la toate popoarele europene. Printre acestea, „dezvoltare" a cunoscut o răspîndire apreciabilă, devenind și la români o noțiune de bază a culturii majore. Germanii au numit acest concept prin termenul *Entwicklung* și verbul corespunzător *(sich) entwickeln*, uzînd însă mai puțin sistematic și de alți termeni *(Darlegung, Ausführung)*. În limba franceză, de la mai vechiul *développer* a fost consacrat derivatul *développement*, cuvinte care au trecut și în engleză : verbul *to develop* și substantivul *development*. Limba spaniolă, care a folosit inițial pe *desenvolver(se)* și *desenvolvimiento*, utilizează astăzi pe *desarollar(se)* și *desarollo*, dar portugheza uzează încă de *desenvolver(-se)* și *desenvolvimento*, la care s-a adăugat *desenvolução*. Italiana, deși avea verbul *disinvolgere*, echivalent semantic cu *svolgere*, — termeni care

[17] Baumeister, *Loghica, adecă partea cea cuvîntătoare a filosofici* [trad. de S. Micul, Buda, 1799, p. 201.

[18] Baumeister, *Legile firei, itica și politica sau filosofia cea lucrătoare* [trad. de S. Micu], Sibii, 1800, p. 66.

[19] Id. *ib.*, p. 94.

[20] Simion Bărnuțiu, [*Curs de filosofie*], cca. 1840, B.A.R.S. România, Filiala Cluj-Napoca, Fondul Blaj, ms. rom. 38, f. 36'.

[21] I. Heliade R[ădulescu], *Equilibru între antithesi*, București, 1859 — 1869, p. 186.

[22] Petru Maior, *Istoria pentru începutul românilor în Dachia*, Buda, 1834, p. 61 și 268.

[23] C. Diaconovici Loga, *Grammatica românească*, Buda, 1822, p. 32.

[24] Efftimie Murgu, *Filosofia*, 1834 / 5, B.C.U. Iași, ms. III 15, f. 79'.

[25] Paul Iorgovici, *Observații de limba românească*, Buda, 1799, p. 85.

BDD-A1399 © 1983-1984 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:14 UTC)

au redat un timp și noțiunea „a dezvolta" —, a consacrat cuvintele *sviluppar(si)* și *sviluppo*.

Structura termenilor din limbile europene dezvăluie în general un principiu comun de formare : un prefix cu sensul românescului *des-* și un cuvînt al cărui radical semnifică ceva care acoperă, care închide etc.

Pe această bază, mai întîi, mai ales sub influența modelului francez, dar apoi cu cooperarea celui german, în limba română s-a folosit o lungă perioadă de timp, pentru redarea conținutului semantic „a dezvolta", verbul *a desveli (desvăli, disvăli* etc.) și derivatele lui.

Această întrebuințare s-a prelungit mult timp în secolul al XIX-lea, pînă la Titu Maiorescu, Vasile Conta și revista „Contemporanul" : *cea întîi dezvălire a haosului*[26], *precum să disvălește planta din sămînță*[27], *sistimaticește a vă dezvăli organizmul sufletesc*[28], *să-ș desvălească rezonul lor*[29], *mintea noastră în acest mod a o desvăli*[30], *desvălirea liberă a conștiinței*[31], *începe a i se desvăli întrucâtva conștiința*[32], *gradele desvălirii embrionare*[33], *desvălirea dreptului de stăpînire*[34], *mintea începe a se desvăli*[35]. Ea se reîntîlnește în veacul nostru la Mihail Sadoveanu, în vorbirea personajelor, evident, sub înrîurirea fazelor mai vechi ale limbii literare[36].

Uneori învățatii români au preluat termenul francez, așa cum a procedat, de exemplu, Nicolae Bălcescu : *această idee e mai mult decît adevărată și el o developează de minune*[37]. Ion Heliade-Rădulescu a folosit, sporadic, verbul *a devislupa*, cu evident model italian : *totul se devislupă*[38], iar o serie de învățați transilvăneni, presupunînd un compus din *des-* și *volvere*, utilizează cîteva variante pe această bază ; astfel, la Simion Bărnuțiu întîlnim : *se poate desvolui*[39], iar George Barițiu notează : *a să desvolvi și a să cultiva*[40], *să... desvolvează*[41], *întru desvolvirea sa*[42].

6. Termenul care se va consacra pentru noțiunea în discuție a fost format însă pe baza lui *desvolt*. Așa cum s-a observat anterior, în primele decenii ale secolului trecut, *desvolt* căpătase o extindere apreciabilă cu sensul „explicit, clar, pe larg". Circulația mare i-a putut asigura și posibilitatea de a

---

[26] Petru Stamatiadi, *Geneza. Demonstrație științifică (1791)* republicată... de Em. Grigoraș, București, 1925, p. 27.
[27] Eftimie Murgu, *Metafizica*, 1835, B.C.U. Iași, ms. III 17, f. 75'.
[28] P. M. Câmpeanu, *Cuvînt rostit în sala academică...*, Eșii, 1838, p. 40.
[29] Colonelul de Vais, *Principii filosofice, politice și morale*, tradusă ... de Costachi Gane, Iași, tom. II, 1847, p. 27.
[30] Episcopul Melchisedec, *Filosofia naturei*, 1845, B.A.R.S. România, București, ms. rom. 76, f. 3'.
[31] T. Maiorescu, în „Convorbiri literare", VI (1872 — 1873), p. 301.
[32] T. Maiorescu, în „Convorbiri literare", X. (1876 — 1877) p. 131.
[33] V. Conta, în „Convorbiri literare", XI (1877 — 1878), p. 159.
[34] „Revista socială", I (1884), p. 36.
[35] „Contemporanul", III (1883 — 1884), p. 928.
[36] Vezi *Dicționarul limbii române literare contemporane*, s.v. *dezveli*.
[37] Vezi Ștefan Munteanu, Vasile D. Țâra, *op. cit.*, p. 266.
[38] „Curier de ambe sexe", IV (1844), p. 3.
[39] Simion Bărnuțiu, *op. cit.*, f. 36'.
[40] G. Barițiu, în „Foaie pentru minte, inimă și literatură", II (1839), p. 314.
[41] Idem, *loc. cit.*, p. 322.
[42] Idem, *loc. cit.*, p. 323.

BDD-A1399 © 1983-1984 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:14 UTC)

fi utilizat ca element central al unui număr de derivate și de a deveni astfel punctul de plecare al formării unei familii de cuvinte neologice. După G. Ivănescu[43], meritul de a fi pus în circulație pe *a dezvolta* și *dezvoltare* îi revine lui Ion Heliade-Rădulescu. Cert este că, înainte de mijlocul secolului al XIX-lea, termenii respectivi căpătaseră deja o circulație mare : Heliade : *se desvoaltă*[44], *desvoltărilor speciale*[45] ; Bariţiu : *în sfera cunoștințelor și a desvoltării lor*[46], *se desvolteză cu încetul*[47]; Laurian : *desvoltarea personalităţii omenești*[48] etc. La jumătatea secolului trecut acești termeni devin aproape exclusivi în limba învățaților din toate provinciile românești și sînt înregistrați de dicționare. Ca un reflex al semantismului radicalului primar, dar și al corespondentului german, Timotei Cipariu glosează la 1861 termenul *desvoltare* prin *desfășurare*, în relație cu un corelativ cu sens opus : *învoltarea (înfășorarea)* ..., *desvoltarea (desfășorarea)*[49].

Pe baza aceluiași radical au mai fost creați și alți termeni, cu o viață efemeră însă. Prin echivalența, curentă în limba noastră, dintre formele în *-are* (infinitivul lung) și cele în *-ție* (*-țiune*), la A. T. Laurian și S. Bărnuțiu apar : *desvoltățiunea și formațiunea succesivă a folosofiei*[50], *graduri de desvoltațiune*[51], *aceste desvoltațiuni*[52]. Un derivat adjectival cu sufixul *-bil* este și mai rar întîlnit ; de exemplu, la Iosif Fericean : *ce-i desvoltabil*[53].

7. În concluzie, verbul neologic românesc *a (se) dezvolta* are o etimologie esențială internă și etimologii adiționale, italiană (pentru formă) și franceză și germană (pentru conținut). Nu este necesară, prin urmare, invocarea unui etimon latinesc *disvolvere* ; un asemenea cuvînt n-a existat în latină și nici nu trebuie presupus.

Dicționarele românești vor explica suficient acest cuvînt dacă vor arăta că s-a format pornind de la adjectivul *desvolt* (așa cum credea Tiktin), care este o creație românească (ca și *desvolba*, *desvolb* etc.), pe baza perechilor numeroase existente în limba noastră cu prefixele opoziționale *în-*, *des-*, de la cuvîntul moștenit *învolt*, *învoaltă* (<lat. *involutus*). Pot fi invocate de asemenea, din motivele menționate, și influențele unor termeni străini.

În circumstanțele arătate, limba noastră are, pe baza radicalului *volvo*, cuvinte foarte diferite din punctul de vedere al explicației etimologice :

1. cuvinte moștenite : *holba*, *învoalbe*, *învolt* ;
2. creații românești la nivel popular : *desvoalbe*, *desvolt* ;
3. creații românești neologice culte : *dezvolta*, *dezvoltare* ;
4. împrumuturi neologice latino-romanice : *evolua*, *evoluție*, *revoluție*, *revolut* etc.

---

[43] G. Ivănescu, *Formarea terminologiei filozofice românești moderne*, în *Contribuții la istoria limbii române literare în secolul al XIX-lea*, I, București, 1956, p. 177.

[44] „Curier de ambe sexe", III (1842), p. 313 și 387.

[45] Idem, *loc. cit.*, p. 310.

[46] G. Bariţiu, în „Foaie pentru minte, inimă și literatură", I (1838), p. 155.

[47] G. Bariţiu, în „Foaie pentru minte, inimă și literatură", II, p. 300.

[48] A. Delavigne, *Manual de filosofie*, tradus de A. Treb. Laurian, București, 1846, p. 22.

[49] T. Cipariu, *Elemente de filosofia după W. T. Krug*, Blasiu, 1861, p. 301.

[50] W. T. Krug, *Manual de filosofiă și de literatură filosofică*, tradus de A. Treb. Laurianu, București, 1847, p. 22.

[51] Simion Bărnuțiu, *Istoria filosofiei*, B.A. R.S.România, București, ms. rom. 5 439, f. 9[r].

[52] Simeone Barnuțiu, *Psicologia empirica și logica*, Iași, 1871, p. 164.

[53] Iosif Fericean, *Logica*, Brașov, 1881, p. 201.

BDD-A1399 © 1983-1984 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:14 UTC)

Pentru actuala formă a termenilor *dezvolta* și *dezvoltare* a fost hotărîtoare contribuția latinistă, care a optat pentru radicalul în forma cea mai apropiată originalului latinesc.

L'ÉTIYMOLOGIE DU VERBE *A (SE) DEZVOLTA* "(SE) DÉVELOPPER"

RÉSUMÉ

On est encore loin d'une explication complète et cohérente de l'origine du verbe *a (se) dezvolta* "(se) développer" (et de son dérivé *dezvoltare* "développement"), néologisme à grande circulation dans la langue actuelle. Dans l'effort de tirer au clair l'étymologie de ce mot il faut tenir compte, d'un côté, de la pénétration de la notion "développement" chez les Roumains et, d'un autre, de l'essai d'exprimer de la façon la plus adéquate possible, ce concept.

Durant les premières trois décennies du XIX-e siècle, le calque des mots français *développer* et *développement* a mené à l'emploi du verbe *dezveli* et du dérivé *dezvelire*. Le roumain avait créé, par dérivation, les éléments lexicaux *desvolba, desvolbi, desvolt*, comme antonymes des éléments latins hérités : *a (se) învolba, a (se) învolbi, învolt*. Le contenu sémantique des dérivés avec *des-* et la structure des termes qui désignaient "développer" et „développement" en allemand, français et italien ont rendu possible l'unification des dérivés de *desvolt (desvolta* et *desvoltare)*, avec les nouvelles notions qui avaient acquis une grande circulation en Europe grâce à la philosophie romantique. Le choix de ces dérivés et l'abandon de *desvolba, desvolbi* (et d'autres variantes d'utilisation populaire) s'explique par l'option de L'Ecole latiniste qui préférait des formes contenant un radical plus proche de l'original latin.

Centrul de Lingvistică, Istorie Literară și Folclor
Iași, str. Codrescu, nr. 2.

BDD-A1399 © 1983-1984 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:14 UTC)